

Reactie op: Islamitisch bankieren en financiële stabiliteit

Van Wijnbergen (2015) meent, op basis van een grondige analyse van gegevens voor Pakistan, dat er sterke aanwijzingen zijn dat bankieren volgens islamitische principes tot een grotere stabiliteit van het financiële systeem leidt. Grosso modo bevestigt ander onderzoek zijn bevindingen, maar ze gaan niet altijd en overal op. Een belangrijke uitzondering tijdens de kredietcrisis vormden de Emiraten (Miniaoui en Gohou, 2013). Tegenover de misschien grotere stabiliteit staan voorts belangrijke minpunten.

Een van de oorzaken van de grotere stabiliteit is in de optiek van Van Wijnbergen de verlies- en winstdeling die voor spaar- en investeringsrekeningen bij islamitische banken toegepast wordt. Spaarders en beleggers hebben echter behoefte aan vastrentende deposito's en ook islamitische banken bieden die aan. Zij bieden in sommige jurisdicties de mogelijkheid deposito's op basis van *commodity murabaha* aan te houden. Dat houdt in dat de bank als agent van de cliënt een goed (aluminium, platina of palmolie) koopt tegen contante betaling dat ze vervolgens met een winststopslag van die cliënt koopt tegen latere betaling en weer doorverkoopt (CIMA, 2008). De London Metal Exchange en de beurzen van Kuala Lumpur, Bahrein en Djakarta bieden faciliteiten om zulke transacties snel en met weinig kosten uit te voeren. Via een omweg wordt zo hetzelfde resultaat bereikt als met een conventioneel termijndeposito. De goederentransacties zijn nodig om de vaste, vooraf bepaalde vergoeding als winst te laten figureren en niet als rente. Naarmate meer gebruikgemaakt wordt van dit soort deposito's daalt het verliesabsorberende vermogen van de deposito's.

Het blijkt, zoals Van Wijnbergen memoreert, dat cliënten van islamitische banken in Pakistan niet snel overstappen naar een conventionele bank als de winstdeling tegen dreigt te vallen. Het is echter niet zeker of de cliënten van islamitische banken in andere landen op dezelfde wijze zullen reageren op slechte winstverwachtingen. Het is niet voor niets dat de vergoedingen die ze bieden in sterke mate de depositorenten van de conventionele banken volgen (Cevik en Charap, 2011). Als bovendien niet-moslims op grotere schaal bij islamitische banken zouden gaan bankieren, is het wel zeer onwaarschijnlijk dat ze ongevoelig blijken voor verschillen in verwachte vergoeding.

Van Wijnbergen heeft nog niet de passivakant van de bankbalans onderzocht. Islamitische banken steken zich minder gemakkelijk in de schulden dan conventionele banken – zij mogen immers niet tegen rente lenen. Bovendien zijn ze aan sterke beperkingen onderhevig bij de creatie van en handel in derivaten. Ze werden derhalve niet zo sterk getroffen door het plotseling opdrogen van de internationale geldmarkten in 2008. Dat verklaart voor een groot deel

hun stabiliteit. Daar staan negatieve punten tegenover. Het islamitische financieren is ontsproten aan bewegingen die de samenleving volgens islamitische beginselen beogen in te richten. Financiering van de productie van en handel in onder andere alcoholische dranken en minder fatsoenlijk geachte films is niet toegestaan, en hotels kunnen slechts financiering krijgen als ze drooggelegd zijn en

in mindere of meerdere mate seksescheiding toepassen. Bovendien zorgt het renteverbod ervoor dat het afdekken van risico's in veel gevallen vrijwel onmogelijk wordt gemaakt. Voor simpele valutatransacties bijvoorbeeld kan men al niet bij islamitische banken terecht. Meer in het algemeen biedt het islamitische financieren minder ruimte voor financiële innovaties dan het conventionele.

Al met al lijkt het islamitische bankwezen gemiddeld meer stabiliteit te bezitten dan het conventionele, hoewel het niet ongevoelig blijkt voor de klassieke val van een onroerendgoedcrisis. Het vermoeden van Van Wijnbergen dat een grotere rol voor islamitische financiële instellingen zal leiden tot een stabielere financieel systeem kan heel wel correct zijn. Dat is echter nog geen reden om een erg grote rol ervoor na te streven. Hoe groter de plaats van islamitische financiële instellingen, hoe meer de handelingsvrijheid van individuen en ondernemingen wordt ingeperkt. Stabiliteit kan in plaats daarvan ook bereikt worden door regelgeving voor het conventionele bankwezen, zoals strengere liquiditeits- en solvabiliteitseisen, de Volcker-regel en het indammen in plaats van rigoureuze beperken van financiële innovatie. Islamitische financiële instellingen zijn welkom omdat ze aan de behoeften van een deel van de islamitische bevolking voldoen en omdat heterogeniteit in het bankenlandschap waardevol is. Niettemin mag er met enige argwaan gekeken worden naar landen met een islamitische meerderheid waar de overheid er naar streeft het marktaandeel van islamitische financiële instellingen gestaag te doen toenemen.

LITERATUUR

Cevik, S. en J. Charap (2011) The behavior of conventional and Islamic bank deposit returns in Malaysia and Turkey. *IMF Working Paper*, 11(156).

CIMA (2008) *Islamic banking and takaful – products and services. Study guide two, Certificate in Islamic Finance*. Londen: Chartered Institute of Management Accountants.

Miniaoui, H. en G. Gohou (2013) Did Islamic banking perform better during the financial crisis? Evidence from the UAE. *Journal of Islamic Economics, Banking and Finance*, 9(2), 115–130.

Wijnbergen, S.G. van (2015) Islamitisch bankieren en financiële stabiliteit. *ESB*, 100(4713/4714), 409–412.

HANS VISSER

Emeritus-hoogleraar aan de Vrije Universiteit Amsterdam